

Danske
Museer

NR. 3 — AUGUST 2018 — ÅRGANG 31

Debat om kassation
Gammelt skrammel?

→ s. 20

Jagten på den perfekte app → s. 10 Fra forskning til flaske → s. 38

Borgerinddragelse eller -opdragelse? → s. 44

Gammelt skrammel ?

Enhedschef i Slots- og Kulturstyrelsen Ole Winther skabte overskrifter i medierne, da han på de svenske museers årsmøde i april udtalte, at op mod tre fjerdedele af samlingerne på de danske museer kunne kasseres. Senere modererede han sit synspunkt, og en pressemeddelelse klargjorde, at udtalelsen ikke er udtryk for styrelsens holdning.

Hvad er op og ned i sagen, og hvordan forholder museumsverdenens forskellige aktører sig til problematikken om kassation? Danske Museer har bedt Ole Winther uddybe sit synspunkt, og i de tre efterfølgende indlæg fremlægger Organisationen Danske Museer, Nordisk Konservatorforbund og ICOM Danmark hver især deres syn på sagen.

Museernes samlinger kan fortsat blive forbedret

Af **Ole Winther**
enhedschef, Museer, Slots- og Kulturstyrelsen

Mit oplæg for nylig på de svenske museers årsmøde blev en noget skæv start på en debat i pressen, som imidlertid satte fokus på et vigtigt emne.

Mit overordnede og ærlige budskab var, at der er behov og potentiale for, at museerne gennemgår deres samlinger med henblik på at udskille de dele, der ikke har en forsknings- og formidlingsmæssig værdi, og som dermed ikke bør bevares på museerne.

Det er et budskab, der absolut ikke er noget nyt i, og som jeg ved, rigtig mange af jer er enige i. Arbejdet er da også i fuld gang – og har været det i årevis – overalt i landet ved både statslige og statsanerkendte museer. Antallet af udskillelsesansøgninger fra museerne er da også intensiveret over de seneste år, så vi siden 2007 har behandlet over 460 udskillelsessager svarende til cirka 175.000 genstande. Vi oplever da også generelt, at museerne har et stort fokus på opgaven, og at arbejdet sker på et grundigt og fagligt forsvarligt grundlag.

Jeg vil også gerne slå fast, at Slots- og Kulturstyrelsen ikke har mål for udskillelse af genstande. Det har vi ikke, fordi det ganske enkelt ikke er vores opgave at udskille genstande eller opsætte et mål for hvor mange genstande, der skal være på de danske museer. Den opgave ligger hos de statsanerkendte museer, som også er ansvarlige for alle dele af samlingsvaretagelsen. Ingen dele er vigtigere end andre, og kassation og samlingsgennemgang hænger tæt sammen med et fokus på indsamling, hvor det er mit indtryk efter dialog med en række museer, at vi også med fordel kan tale sammen om, hvordan vi sikrer det rette fokus på indsamling af genstande fra nutiden af både materiel og immateriel karakter.

Det er et faktum, at nogle museer i tidens løb har accepteret genstande uden oplysninger om deres brug eller proveniens og uden forbindelse til museernes ansvarsområde. Resultatet af en sådan indsamling er, at det er blevet tungt at løfte samlingsansvaret for nogle museer.

Derfor kan der være god grund til at foretage en kritisk gennemgang af samlingerne for at få

”

Det er et faktum, at nogle museer i tidens løb har accepteret genstande uden oplysninger om deres brug eller proveniens og uden forbindelse til museernes ansvarsområde. Resultatet af en sådan indsamling er, at det er blevet tungt at løfte samlingsansvaret for nogle museer.

Ole Winther

et overblik over sammensætning, bevaringstilstand, den ledsagende dokumentation og forbindelsen til ansvarsområdet. Gennemgangen sætter museet i stand til at prioritere og fokusere bevaringsindsatsen på de genstande, der har forsknings- og/eller formidlingsmæssig værdi for varetagelsen af ansvarsområdet. Samtidig kan man få identificeret de genstande, der med rimelighed kan udskilles fra samlingerne. Og her kommer Slots- og Kulturstyrelsen ind i billedet, for et statsanerkendt museum kan uden ansøgning udskille genstande til optagelse i andre statslige eller statsanerkendte samlinger. Det er aktuelt, hvis genstanden(e) har forbindelse til et andet museums ansvarsområde og dermed får en værdi, de ikke havde på det første museum. Udskillelse til anden side, herunder til giver (hvis en sådan findes), til formidlingsformål eller til kassation, kan kun ske efter tilladelse fra Slots- og Kulturstyrelsen, som det er beskrevet i museumsloven.

Ønsker et museum at udskille genstande fra sin samling, skal man søge styrelsen om tilladelse. Da udskillelse altid sker på baggrund af museets faglige vurdering og ikke på baggrund af konkrete måltal, skal museet redegøre for baggrunden for udskillelse ud fra de retningslinjer, som ligger på Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside. Først da – og altså på baggrund af museets argumentation – vurderer styrelsen ansøgningen. Men Slots- og Kulturstyrelsen hverken kan eller vil tvinge museerne til at skille sig af med genstande. Det er helt op til museerne selv at afgøre.

Dermed ikke sagt, som også vores kvalitetsvurderinger viser, at alt er i den skønneste orden. Der er fortsat store forskelle på, hvordan de enkelte museer har arbejdet med deres samlinger – og for nogle er der fortsat et stykke vej, før samlingen både i omfang og bevaringsniveau er, som det bør være. Men vi er godt på vej, og Slots- og Kulturstyrelsen hjælper altid gerne museer, som er i tvivl om, hvordan de skal gribe processen an.

Indsamling og kassation – med omtanke

Af formandskabet i Organisationen Danske Museer (ODM): **Flemming Just**, formand og direktør for Sydvestjyske Museer; **Bo Skaarup**, næstformand og museumsdirektør på Naturhistorisk Museum Aarhus og **Gitte Ørskou**, næstformand og direktør for KUNSTEN i Aalborg.

Indsamling er en faglig problemstilling, som entydigt er museernes ansvar. Det er kassation grundlæggende også. ODM mener, at selvfølgelig kan der udskilles genstande og værker. Det sker allerede i dag, og for de statsanerkendte museer gennem en lovfæstet administrativ relation med Slots- og Kulturstyrelsen.

Både indsamling og kassation skal gøres med faglighed og omtanke, for ellers risikerer vi at miste vigtig viden. Det er ODM's faste overbevisning, at alle ansvarlige museumsansatte forholder sig kritisk og opmærksomt til det faktum, at bevaring af fortiden er dyrt og en tidskrævende faglig disciplin. For det er evident, at det kan være svært at vide, hvilke genstande og hvilke værker som i fremtiden kan få værdi og rumme vigtig viden – og som vi derfor bør bevare – eller for den sags skyld overveje at kassere. For det er som bekendt gennem samlinger, værker, genstande og viden, at museerne først og fremmest medvirker til dannelse, viden, indsigt og sammenhængskraft.

Samlinger og genstande er således, sammen med den viden der findes om dem, museernes væsentligste kapital, som det er museernes pligt at indsamle, forvalte og sikre. Og netop tidens debat om fælles museumsmagasiner og nu størrelsen på samlingerne viser med al tydelighed, at

der i den grad mangler overblik. Først når der er overblik, kan der tages stilling til reel reflekteret indsamling og ikke mindst til omfanget af kassation. I relation hertil bør man i øvrigt ikke glemme de mange danskere, der har doneret genstande og værker til museerne i tiltro til, at de bevares for eftertiden, i klar forventning om at museerne passer på tingene – og behandler dem med respekt.

Det er meget usandsynligt, at fortidens indsamling var helt så ureflekteret, som Slots- og Kulturstyrelsens enhedschef er citeret for på de svenske museers årsmøde. Det er i øvrigt værd at bemærke, at nutidens indsamling er særdeles restriktiv. Så restriktiv, at fagfolk frygter, at vor egen tids kulturarv i høj grad forsvinder uden at blive passende dokumenteret i museernes samlinger. Det er endvidere vigtigt at sondre mellem den store forskel på arkæologisk indsamling, indsamling af nyere tids kulturarv, indsamling af naturgivne effekter og genstande samt indsamling af kunst.

Kassation bør foregå lige så reflekteret som indsamling, da vi kan have overordentligt svært ved i dag at se, hvad morgendagens samfund finder væsentligt. Men det er vigtigt at understrege, at vi i ODM ikke fornemmer, at museerne er bange for at forholde sig til kassation. Men det bør ske på et fagligt velfunderet og oplyst grundlag. Som i alle andre sammenhænge bør man have grundigt kendskab og overblik. Vi har derfor længe realpolitisk arbejdet for, at der bør skabes et samlet overblik og en national strategi på samlings- og bevaringsområdet.

”

Først når der er overblik, kan der tages stilling til reel reflekteret indsamling og ikke mindst til omfanget af kassation.

Organisationen Danske Museers
formandskab

Kassation af kulturarv må ikke blive et politisk greb

Af **Camilla Jul Bastholm**, formand for Nordisk Konservatorforbund Danmark (NKF-dk), **Pernille Holm Mogensen**, næstformand NKF-dk, **Jannie Amsgaard Ebsen**, bestyrelsesmedlem NKF-dk, og **Pia Christensson**, NKF-dks repræsentant i ECCO (European Confederation of Conservator-Restorers' Organisations)

Museernes samlinger er en fysisk dokumentation af danmarkshistorien og dermed en vigtig del af vores kulturarv. Hvis vi kasserer kilderne, mister vi muligheden for at forske og blive klogere på vores samfund og identitet. De autentiske genstande giver os en troværdig formidling ude på museerne, men hver tid har sit fokus. Vi bør derfor være påpasselige med at kassere kulturarv på baggrund af trends i en samtid, for vi ved ikke, hvad vores efterkommere finder interessant at undersøge i fremtiden. Og vi bør slet ikke kassere kulturarv som et led i en spareøvelse. Kassation af et lands kulturarv må aldrig blive et politisk greb, men bør ske ud fra en nøje faglig vurdering.

I kølvandet på Politikens artikel d. 29. maj fik NKF-dk stillet spørgsmålet: "Hvorfor skal vi bevare så mange ens genstande?" Vi svarede, at museumsgenstande naturligvis skal have god proveniens og kulturhistorisk værdi. Ofte er det ikke kun genstanden, vi bevarer, men historien den er indsamlet til at fortælle. Et askebæger fra Stau-nings skrivebord er ikke det samme som et, der er indsamlet i Kaj Munks præstegård, selv om de begge er fra Bing & Grøndahl, og de to herrer er samtidige. Dubletter er udskældte i vores samtid, men vi har brug for dem, når vi forsker i historien, fordi forskning skal være statistisk validt. Hvis vi vil udtale os på et reelt grundlag, er det ikke nok at undersøge enkelte genstande – her har gentagelsen stor værdi.

Hermed har NKF-dk ikke sagt, at kassation ikke skal ske. Der findes mange genstande, der ikke har proveniens, ikke er indsamlet med strategi for øje eller er i en så dårlig tilstand, at den kulturhistoriske værdi ikke står mål med udgifter til konservering. Det er årsagen til, at museer

”
Et askebæger fra Stau-nings skrivebord er ikke det samme som et, der er indsamlet i Kaj Munks præstegård, selv om de begge er fra Bing & Grøndahl, og de to herrer er samtidige.

Nordisk Konservatorforbunds formandskab

løbende arbejder med kassationsprocesser – og at de har gjort det i årevis. Vi mangler imidlertid en nationalt koordineret indsats i forhold til at skabe overblik over samlingernes indhold og tilstand, der kan kvalificere museernes arbejde med indsamling og bevaring. Kassationsprocesser er dyre, og det harmonerer ikke med nedskæringer og et samtidigt politisk ønske om øget indtjening på museerne.

I kulturministerens proces "Visioner for fremtidens museer" mangler NKF-dk drøftelsen: *Hvad vil Danmark med sin kulturarv? Hvilken værdi tilføjer den os som nation? Hvordan vil vi prioritere og bevare vores kulturarv?* Vores kulturarv kan, hvis vi prioriterer den, give os en forståelse for, hvad vi kommer af – et reflekterende ståsted, hvor vi med ro kan møde og forstå en broget verden. Bl.a. derfor er det vigtigt at bevare vores kulturarv og give museerne rammerne hertil. Hvis vi fortsat vil have mulighed for at blive klogere på Danmarks historie og identitet, så kræver det prioritering og bevaring af vores fysiske kulturarv.

ICOM's internationale standarder for samlingsvaretagelse

Af **Søren la Cour Jensen**, formand for ICOM Danmark

Samlingerne er grundlaget for museernes faglige arbejde. Ud over et lovgivningsmæssigt ansvar har de statsanerkendte museer også et etisk ansvar for samlingsvaretagelse. I ICOM's etiske regler findes der to afsnit om samlingerne og museernes forpligtelse til at bruge dem aktivt.

De første museumsetiske regler blev vedtaget i Buenos Aires i 1986 og er senere blevet revideret

i flere omgange. Reglerne dækker en bred vifte af museumsrelaterede områder, hvor der er særlige etiske udfordringer og overvejelser, der skal tænkes over. Det første større dokument, der banede vejen for ICOM's Etiske regler, var Ethics of Acquisitions fra 1970 – *Etiske regler for erhvervelser*. Her formulerede ICOM for første gang et fælles samlet regelsæt for etisk og professionel indsamling bestående af 20 paragraffer. Disse findes stadig på ICOM's internationale hjemmeside.

Det vil sige, at museerne i knap 50 år har kunnet følge klare professionelle principper for erhvervelser, og at der har været udstukket retningslinjer for genstandenes proveniens, før de indlemmes i samlingerne. Det handler bl.a. om genstandenes værdi for den videnskabelige forskning, uddannelsesmæssige kvaliteter, konserveringsmæssige tilstand, og i hvor høj grad genstanden kan formidle væsentlige elementer af vores fælles kultur-, kunst- og naturhistorie.

Det overordnede princip i ICOM's etiske regler for samlingerne er:

"Museerne skal indsamle, bevare og formidle for at sikre natur- og kulturarven. Samlingerne udgør en vigtig arv, som har en særlig plads i lovgivningen og beskyttes af internationale konventioner. Denne arv fordrer god forvaltning, lovligt ejerskab, kontinuitet, dokumentation, tilgængelighed og ansvarlig udskillelse fra samlingerne".

De museumsetiske regler er professionelle retningslinjer, som man som ICOM-medlem har accepteret at følge. De er ikke lovgivningsmæssige krav. Når Slots- og Kulturstyrelsens enhedschef for museerne, Ole Winther, understreger, at det er op til museerne selv at varetage deres samlinger fagligt og professionelt, må det være disse retningslinjer, der vil være styrende.

Men forudsætningen for, at museerne kan leve op til de ovennævnte principper, er, at de nødvendige rammer er til stede. Det gælder både ressourcer, økonomi og magasiner, og at de museumsansatte gives de nødvendige redskaber til en fremadrettet samlingsvaretagelse.